

تصویر ابو عبد الرحمن الکردي

پروانین و بیرکه بینه وه

شاره ههنگ

وه رگبیر بو کوردی: محمه د صالح لیبراهیمی (شه پول)

وه رگبیرانی: عهبدولکهریم بی لزار شیرازی

بۆدایەزاندنی چۆرەها کتیب:سەردانی: (مُنْتَدَى إِقْرَأِ الثَّقَافِي)

لتحميل أنواع الكتب راجع: (مُنْتَدَى إِقْرَأِ الثَّقَافِي)

پدای دانیو کتایه‌های مختلف مراجعه: (منتدی اقرا الثقافی)

www.iqra.ahlamontada.com

www.iqra.ahlamontada.com

للكتب (کوردی ، عربی ، فارسی)

شاره‌هنگ

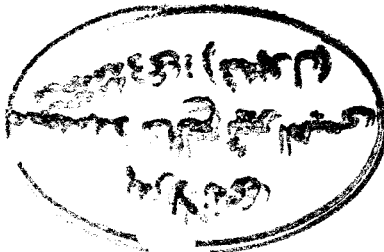
بدون دستاورد فرزانه جناب *[Signature]*

[Signature]
۱۳۷۷/۱۰/۱۶

نوسراوی: عه‌بدولکه‌ریم بی‌نازار شیرازی

وه‌رگیر بو‌کوردی: محمه‌د صالح ئیبراهیمی (شه‌پول)

۵۰۰

این کتاب با تسهیلات مادی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی چاپ شده است.

شماره هفت ننگ

نوسراوی: عه‌بدو لکه‌ریم بی‌نزار شیرازی
وه‌رگیرانی بوکوردی: محمه‌د صالح ئیبراهیمی (شه‌پول)
چاپی: یه‌که‌م ۱۳۷۴
تیراژ: ۱۰ هه‌زار دانه
چاپی و بلاوه‌ی: نویسنکه‌ی به‌لاوه‌ی فه‌ر هه‌نگی ئیسلامی

فروشگاه مرکزی: خیابان فردوسی، روبه‌روی فروشگاه شهر و روستا. تلفن: ۳۱۱۲۱۰۰

فروشگاه شماره یک: میدان انقلاب، بازارچه کتاب. تلفن: ۶۴۶۹۶۸۵

فروشگاه شماره دو: میدان نیاوران (شهید باهنر)، جنب مهمانسرای وزارت امور خارجه. تلفن: ۸۰۳۲۲۷۲

فروشگاه شماره سه: میدان حسن آباد، فروشگاه اتکا. تلفن: ۶۴۶۹۸۲۷

به ناوی خوی ده‌هنده و دل‌وفان و دل‌لاوین
به رکول و سهره تا

منی هه‌نگی هه‌نگوین جیانه وه‌ریکم توئه‌ی مروف له هه‌مو شوینیک تیم
ته‌روانی زور جارن به‌چکوله وه‌روایی ته‌م‌هینیه ژمار بیجگه له‌هه‌نگوین
شوینه‌ورای ترم لینابینی، به‌لام من ته‌مروکه توپانگه‌ته‌که‌مه‌ناو پلوره‌که‌مان تا
هه‌ندی له‌نه‌هینیه‌کانی ژیان‌ورازی ئافه‌رینشمان له‌نیزیکه‌وه‌بروانی.

ئه‌ی مروف! له‌ته‌ک‌منا وه‌ره‌تا‌پلوره‌که‌مان به‌تو‌نیشان ده‌ین... ته‌گه‌رچی
شاره‌که‌مان له‌بابه‌ت دریژی و پانی یه‌وه‌له‌نیو میتر تی‌ناپه‌ری به‌لام هه‌ر ته‌م‌شاره
به‌رته‌سکه‌ته‌تخاته‌سهر سورمانه‌وه.

گه‌لوا هه‌ر ته‌مه‌که‌تو‌خوت به‌شهریفت‌ترینی بونه‌وه‌ران ته‌زانی.
ئه‌ی مروف! له‌سهره‌تاوه‌له‌بابه‌ت ته‌ندازه‌وه‌به‌وردی له‌م‌شانه‌شه‌ش‌گوشانه
بنواره‌که‌چلون؟ له‌وپه‌ری پته‌ویدا خوشیک سازکراون و که‌میشی که‌ره‌سته‌تیدا
به‌کار براون.

له‌م‌شاره‌هه‌نگه‌دا جو‌ره‌ره‌وشتیکی به‌ته‌گوزو ورد بو هه‌ل سوراندن له‌گه‌ل
کریکی بی‌وینه‌و تیکوشانیکی بی‌وچان و بی‌ماندوبون ته‌بینی، جا ته‌گه‌ر
له‌ئافه‌رینشی هه‌ر یه‌که‌مان بنواری ته‌بینی که‌هه‌ریه‌که‌مان بو‌کاری تایه‌ت
خولقاوین، خوایشی هه‌مو که‌ره‌سته‌وشت و مه‌کی کاری به‌جو‌ری شیاو پیداوین.
خولقاندن هه‌مو بو‌ئاگاداری خاوه‌ن‌دله

دل‌نه‌ی خوا ناسینش هه‌ر نابه‌دله
ته‌م‌گشته‌نه‌خشه‌عه‌جباته‌وا هه‌ن له‌بان ده‌رو دیوار
هه‌رکه‌هزر نه‌کاتو نه‌خشه‌و وا له‌بان دیوار
ئاو له‌به‌رد هه‌ل ته‌قولی و باران له‌هه‌ور
هه‌نگوین له‌هه‌نگو دو‌ر له‌زریوار
نادا دی‌ئه‌و دیو قسه‌له‌چاکه‌و هیزی خویه
پیشیان گوتویانه: قسه‌هه‌زاره‌یه‌کی به‌کاره

سهره تا
شاره ههنگ

ئه‌لین: ههنگی ههنگوین ساز، گیانداریکی کۆمه‌لایه‌تی یه له کۆمه‌لانی
رینک و پینک و به‌ته‌گوزا ئه‌ژی، جا بو ئه‌وه‌ی که چونه‌تی ده‌رکه‌وتنی کۆمه‌لی
هه‌نگ به‌و رینک و پینکه‌وه‌ تی بگه‌ین پبویسته‌که‌وشه‌نی ژبانی کۆمه‌لایه‌تی
باش شی بکه‌ینه‌وه. له‌م بابه‌ته‌وه‌ زۆر قسه‌هه‌ یه‌ به‌لام دوکتور «ئیکس مورتان»
سنوریکی بو ئه‌م لیکۆلینه‌وانه‌ داناوه‌و توانیویه‌تی که ئه‌م کاره‌پیش‌بخات و جوان
شی بکاته‌وه... دوکتور (ئه‌ی دیمس) وای بو چوه‌که‌ ژبانی کۆمه‌لایه‌تی هه‌نگ
(ئه‌و گه‌زنده‌ کۆمه‌لایه‌تی یه) ئه‌و گه‌زنده‌یه‌ که له‌ ناو کۆمه‌لیک دا ئه‌ژی که له
دایک و باوک‌یان: به‌لانی که مه‌وه، له‌ می‌یه‌ک په‌یا بوه‌ که توو گه‌رای
کردوه‌وله‌ گه‌ل بیچوله‌کانیدا یه‌و له‌ گه‌ل ئه‌وانا ئه‌ژی.

ئه‌ندامانی ئه‌م دو نه‌وه‌ یه، له‌ شوینیک وله‌ له‌ ژیر بنه‌میچیک، ویا خو
خانویه‌ کدا، ئه‌ژین و گه‌لی‌ها و کاری، هه‌مه‌ جوړه‌شیان، له‌ ناودا هه‌ یه.
خو ئه‌ گه‌ر ئه‌م زانینه‌ به‌ لامانه‌وه، په‌سه‌ند بی و له‌ گه‌ لیا بروین بو‌مان
ده‌ر ئه‌ که‌وی گه‌ ئه‌م هه‌نگه‌ کۆمه‌لایه‌تی یه، ته‌مه‌نی دایکه‌کانیان، له‌هه‌مو ئه‌ندامی
خیزانه‌کانیان درێژ تره‌.

که‌چی ئه‌و گه‌زنده‌نه‌ی که‌وا ژبانیکی کۆمه‌لایه‌تیان نییه‌، سی‌یه‌ کینکیان،
به‌ر له‌ وه‌ی گه‌راکانیان، هه‌لین و به‌چکه‌کانیان مل قوت بکه‌نه‌وه، ئه‌مرن.
ئه‌م ته‌مه‌ن درێژی دایکه‌، له‌ ژبانی کۆمه‌لایه‌تی هه‌نگ دا ئه‌لین،
په‌یوه‌ندی به‌وه‌ هه‌یه‌ که‌هه‌مو هه‌نگی ناوشا‌هره‌نگ له‌ دایکه‌، ناگاداری ئه‌ که‌ن
وسه‌رگۆلی هه‌نگینه‌کان، ئه‌خوا.

گۆرانی په‌روه‌رده‌ کردنی هه‌نگ - هه‌مو ئه‌زانین له‌ سه‌ره‌ تاوه، هه‌نگ
«مالی» نه‌بوه‌ و به‌ده‌ستی به‌ره‌ی ئینسان، نه‌ ژباوه، به‌ لکو له‌ شه‌که‌وت وله‌نا و
هو‌لو‌لایی، تاشه‌به‌ردی ناوچیاوزه‌ردا وله‌ناو بو‌شایی و قه‌له‌شی دارا، شانه‌ی ساز
کردوه‌و ژباوه. تا که‌م که‌م ئینسان په‌لور‌په‌ی بو‌میش هه‌نگوین ساز کردوه‌و

«مالی» کرده هه‌لبه‌ت دوا‌ی شه‌وی به‌ره‌ی مرو‌ف بابه‌خی هه‌نگوینی بو
ده‌رکه‌وتوه.

کاتی مرو‌ف شه‌روانیته میژوی په‌روه‌ده‌ کردنی هه‌نگ له‌ لایهن
مرو‌فه‌وه‌ گویاله ۱۸۵۱ زاینی دازانایه‌ک به‌ ناوی (لانکستوروثی) دوا‌ی سه‌رنج
دانی فره، بو‌ی ده‌رکه‌وت، که هه‌نگ‌چلون به‌وردی، شانه‌دروست شه‌کا
به‌تایه‌ت به‌شتیکی چه‌سپناک که «میوه» دیواره‌ی حوجره و هیلانه‌که‌ی و‌گه‌را و
هه‌نگوین ساز شه‌کات شه‌وه‌ بو، شه‌و زانایه، بو‌ شه‌وی هه‌نگ‌زور خو‌ماندونه‌کا
وله‌باتی دیواره‌ دانان و شانه‌سازکردن، هات‌سنوقیکی ته‌خته‌ی وه‌کوشانه‌بو
هه‌نگ‌دروست‌کرد که‌ئیر هه‌نگ‌خه‌ریکی هه‌نگوین سازکردن بیت.

دوا‌ی شه‌م زانایه (گهنوس میهرینگ) ودوا‌ی (فرازتالی) له‌ سالی ۱۸۶۵
زاینی داله‌ماده‌یه‌کی تایه‌ت‌که‌وه‌کو میو، نه‌رم‌بو به‌شیوه‌ی شانه، شانه‌سازیان‌کرد،
که‌کارو‌کویره‌وه‌ری که‌م‌بکاته‌وه‌و هه‌نگ له‌باتی شانه‌و‌دیواره‌ولانه‌سازکردن
هه‌رخه‌ریگی هه‌نگوین سازکردن بی.

شه‌وانه‌ی واله‌یه‌ک‌شاره‌هه‌نگ‌دا وانا: له‌یه‌ک‌پلوره‌دا شه‌ژین شه‌مانه‌ن:

۱- شازن یادایکه. ۲- می‌ینه، ئیشکاره‌کان.

۳- هه‌نگه‌نیره‌کان.

سه‌رنج پاکیشه له‌ناوه‌هر پوره‌و پلوره‌و‌شاریک‌دا ته‌نیا‌یه‌ک‌دایکه، شه‌بی
هه‌بی، دوشازن‌نابی شه‌بی - شه‌م دایکه، له‌هه‌مو هه‌نگی نا‌وپوره‌و پلوره‌که‌دزیز
ترو‌گه‌وره‌تره، به‌لای که‌مه‌وه، تا‌چوارسال شه‌ژی و ته‌مه‌ن شه‌باته‌سه‌ر، زگی
له‌سکی گشت هه‌نگی نا‌و‌شاره‌که‌باریک‌تره، باله‌کانی نا‌گاته‌لای‌چزو‌پاشوی.
لاقی له‌لاقی میینه ئیشکاره‌کان، دزیزه‌تره، لاقه‌کانی‌چالی‌کو‌که‌ره‌وه‌ی‌ده‌نکی،
تپانییه، نه‌چیله‌دان‌ونه‌جیکلدانه‌ی، هه‌نگوین‌جه‌مه‌وه‌کردن، وه‌نه‌لو‌ی‌بو
ده‌ردانی میوه‌یه‌پزدانیشی‌گه‌وره‌یه. چژی بو‌گه‌زین و پیوه‌دان به‌شازنیکی
ترنیه، ره‌نگی‌دایکه‌شه‌گوردری و دپته‌سه‌ره‌نگی هه‌نگی نا‌و‌شاره‌که‌ی‌خوی.
۲- می‌ینه ئیشکاره‌کان شه‌مانه‌پزدانی‌چکو‌له‌یان هه‌به‌وله‌هی‌دایکه
چکو‌له‌تره‌و بو‌گه‌را‌دانان‌نابی، وه‌بجو‌کترین، شه‌ندا‌می‌نا‌و‌شاره‌میش هه‌نگوین.

وه له ههر پلوره و شارینکا چنه هه زارینک هه ن. بالیان بو هه لفرین به قهوه ته - هه ردو پشته قاجیان وه ک، که وچکه و سهو ته بو دانه کو کردنه وهی، گول وایه له زگیشیان چوار لو هه یه که میو ده رنه دهن و دیواره شانیه پئی ساز بکه ن. له داوینی زگیشه وه، شتیکی گه زتن «چز» هه به که بو بهرگری له خویمان، له کاتی خویدا، به کاری نه به ن.

۳- هه ننگه نیره کان - نه مانه، له می بینه ئیشکاره کان درشت ترن - پاشویان، پانه و به مو: «توک» دا پو شراوه.

باله کانیان پاترو گه وره تر و پته ون، له کاتی فرینا ویره وگفه ی دی. دو چاوی زه قبان هه یه، ئامیر و خو تو میان نیه که بتوانن شبله و شیریه ی گول بمژن و بیکه نه هه نگوین هه روا لاقه کانیشیان بو دهن که تو ی گول، کو کردنه وه ناشی له نا و هه رپوره و پلوره به ک دا چهن سهت سه رینک نیره هه ننگ هه به. له شانیه ده رنا که ون ته نیا پاییزان که (می بینه کان) خویمان گورجه وه نه که ن و نیره کان ناچار نه بن ده رکه ون.

لیره دا چهن پرسیار دینه گوړ وه کو نه مانه:

چ شتیکی بووه ته هو ی نه م جیاوازی به له ناو نه ندامانی ناو به ک شاره و پلوره هه نگا.

نه وکارانه چلون له نیوان نه و میس هه نگوینا نه دا، وا دابهش کراوه نه و خو ونه ریتانه چی به واده سه لاتی به سه ر نه م کو مه له یه دا هه به نه و زمانه چی به واته ندامانی کو مه له ی هه نگی ناو پوره و پلوره قسه ی پئی نه که ن نه م پرسیارانه و پرسیارانئ زور پیوستیان به لیکو لینه وه و تو یژانه وه به کی زاف به رفه هه به به یارمه تی به زدان نه کوشین زور به وردی و به شیای به پئی قورئان وه لامی نه م پرسیارانه بو ئیوه شی بکه یته وه.

ژیانی سهرنج راکیشی میښ ههنگوین:

بهراستی میښ ههنگوین ژبانیکی سهرنج راکیشی هه به له رابوردوا که متر وه نه مرو که له سونگهی سهرنج دان و ورد بونه وهی هوژانان زاف بهر فره تر تم نوکته به چه سپاوه و دیاری کراوه که میښ ههنگوین دارای به ک ژبانی زور به نهم و پر ته گوزه، وه له روی بهر نامه و دابهش کردنی کار و بهر پر سیاری و نه زمیکی زور ورده وه به، پلوره و شاره میښ ههنگوین که پاکترین، پر ته گوزترین و پرکار و کرده وه ترین شاره، شاریکه، یا شاره ییکه، که به راوه ژوی هه مو شارو گونده کانی بهر هی مروث بیکاری و هه ژاری تیا نییه و خودانی ژبار و ته مه دونیکی ورشه داره، تاکی که له وه کیښ و ئرک نه ناس له شاره ههنگا، که متر هه به، نه گهر هه لکه وی له ده ره وهی پلوره دا میښ ههنگوینیک له بهر که م تهرخه می له گولی بین ناخوش یا زیاناوی نیشینی هه ره له دم دهروازهی پلوره که دا بازاره سی ته کری و له زمینی به ک موحا که مهی سازایی دا، حوکمی نابودی به سهر ا ته درئ.

(میتیر لینگ) زانای ژی ناسی بلژیکی، که زوری سهرنجی ژبانی میښ ههنگوین داوه و لیان روانیوه له هات و چویان ورد بوته وه، وه له بابهت نهم و نیزامی سهر سورمانی شاره و پلوره ی ههنگا نهوا نه نوی:

«مه له که» یا باشر بلین دایکه ی ناو پلوره له شاره و پلوره ی میښ ههنگوینا ته و جوړه ی وا ئیمه بیر ته که ینه وه فهرمانفهرمانییه، به لکو نه ویش وه کو نهوانی تر له ناو نهو پلوره به دا مل که چی نهم و نیزام و رسم و یاساینکه. ئیمه نازانین تم رسم و نهم و نیزام له کوی دانه ری، چاوه روانین روژیک بتوانین په ی به م به سه بهرین و دانه ری تم ریازو نهم و نیزام و ره سمانه بناسین و بیان زانین به لام ئیستا به شیوه ی ئیره تی: (سو وه قهت) به ناوی (گیانی پلوره) یا روچی پلوره، ناوی نه به یین!

دایکه ش وه کو نهوانی تر له گیانی پلوره پهیره وهی ته کا ئیمه نازانین گیانی پلوره له کوی په؟ وه له کیپه شانه ههنگوین دایه؟ به لام نه زانین گیانی پلوره، وه کو غه ریزه ی په له وه رانی تر ناچی، وه هه ره وه هاش نه زانین، که گیانی پلوره،

یه ک خولئی نه وینی کویر کویرانهی بهر هی میش ههنگوین نییه، گیانی پلوره،
تهرک و تهسپاردهی هه ر یه ک له میشه کانی ناو پلوره به پی شیای و کار و
لیهاتوی یان دیاری ته کا و هه ر یه که یان ته نیریته بهر کاریک.

گیانی پلوره به میش ههنگوینه ته نندازیار و به ننا و کرئکاره کان ده ستور ته دا
شانه ساز بکن گیانی پلوره له روژ و کاتیک دیاری دا به گشت ههنگه کانی ناو
پلوره که، فه رمان ته دا که له پلوره بچنه ده ری و پوره و شلغه بدهن و بو به دهس
هینانی هیلانهی تازه و نوئی خویمان بدهن به دهس روداوهی نا دیار و خو بخه نه ناو
دهرد و مهینه ته وه!

ئیمه ناتوانین بزائین قه وانینی شاره میش ههنگوین له لایه ن گیانی پلوره
دانراوه له کیهه کو ری راویژا، ده خریته گو ر و لی ده برین به ریوهی بیه ن و کی به وا
فه رمان ته دا، که له روژی دیاری کراوا برو ن.

ته ری! له ناو پلوره دا بهر کوئی کوچ کردن بو به ریوه بردنی فه رمانی
ته وهی وا چاره نوسی میش ههنگوینه کانی به دهسه وه یه ساز و تاماده ته کری.
(۳۵ و ۳۶ میش ههنگوین، نوسراوی میترلینگ)

به لام ته شی بیژین ته گه ر ته و زانایه له بهر ته وهی میشکی به لغی ته نبوژه نی
و ماددی بو کشانی لی نیشتو وه، به نا روناکی قسه له م مه به سته ته کا، ئیمه به
که میک سه رنج دان به ری نوینی قورئان زور به چاکی و روناکی بومان ده ر
ته که وی که ته وه مو وه نه زم و بهر نامه یانه، له کوئی وه یه و ریئک و پیک کاره وه
و فه رمان ده ری ته وانه کییه!

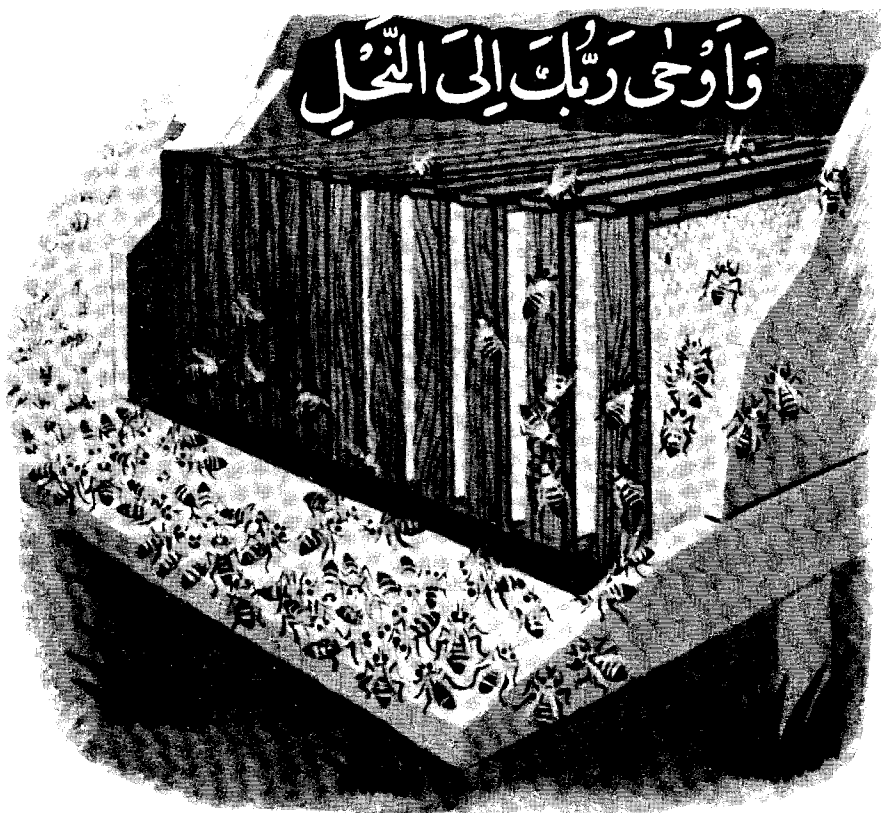
قورئانی پیروز چهن به جوانی و پرواتی یه وه فه رمویه تی:

(وَ اَوْحٰی رَبُّكَ اِلٰی النَّحْلِ ...)

پهروه ردگار ت بو میش ههنگوین وه حی و ئیلهامی زاتی و غه ریزی نارد.
ئاله مه ته ر و پاراوتر و پرو و ته زی تر و گو بیاتر به زار و زوانی هیچ که سیکا
نایه و نه ش هاتو وه، هه رچی له بابه ت ته م گیان له بهر ته ئیسک سوک و ره زا شیرن
و به که لکه وه، قسه بکه ین هیمان هه ر که مه به لام هه ر چهن قسه ش بو په ی بردن
به گه وره یی و مه زنی پهروه ردگار بو ته وانه ی وا خودان هرزو بیرو ته ندیشن و

باش ئەرۋانن و جوان سەرنج ئەدەن و لەشت ورد ئەبنەو و تى دەفكرن بەسە.
پيشينان و تويانە: ئەوہى كەسە، قسبىك بەسە. ئەرى، ھەر وە كو خوا خوئى
فەرمويە تى: **إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَّتَفَكَّرُونَ**.
لەمەدا نيشانە يە كى روناك ھە يە بو ئەوانەى وا خودان ھرزوبيرن و تى دەفكرن.
يە كە ين زانكو و ئاخرين پيغەمبەرە (شە پۆل).

دوشەمە ۱۳۷۱/۳/۶۰ - ۲۳ رەبىع الاول ۱۴۱۳ - ۲۱ سېتامبر ۱۹۹۲

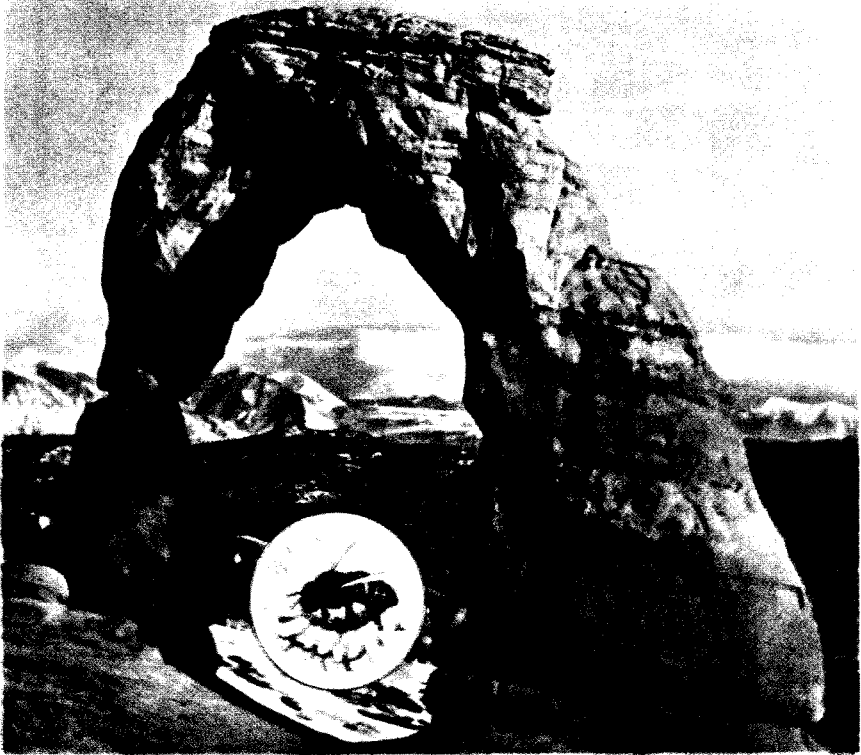
قورئان سوره تینکی به ناوی: (ههنگی ههنگوین) تاییت کردوه لهوا سه بارهت به رازی ئافه رینشی ئه م جانه وه ره به که لکه ئاوی فه رموه:

په رو ردگارت به ههنگی فیرکرد، وه حی و ئیلهامی زاتی خسته ده رو نیه وه

به راستی ئینسان له راست پلوره ههنگا، سه رسام ئه مینی و له خوئی ئه پرسئی: که ئایا ئه م هه موه ره سم و یاسا ته کوزه و ژده که له ژییانی ههنگایه، له کوی وه سه رچاوه ئه گری؟

قورئان له و ئایه ته ی سه ره وه په رده ی له رازی ئه م مه به سته هه لداوه ته وه و فه رمویه تی: هه ر ئه و خوییه ی که وه حی بو پیغه مبه ران نارده وه پیغه مبه ری مه زنی ئیسلامی په رو رده کرده ئه م جو ره شان ههنگوین سازکردنه شی به ههنگ فیر کرده.

آن اتخدی من الجبال بونا

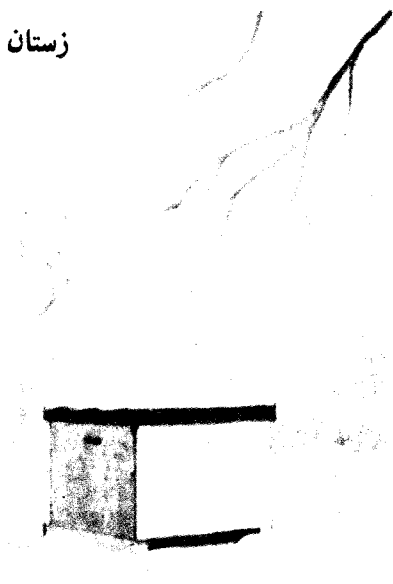

له چیا له ناو قه له شتی تاشه به ردو زهردا هیلانه سازبکه

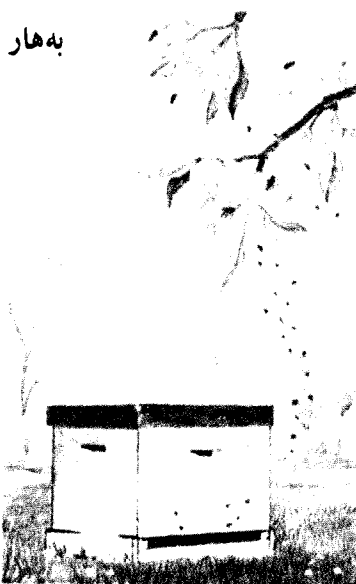
له بهر ته وهی کیوه کان دهستی که م که سی ته گاتی بو به خیو کردن و تیکوشانی میش
هه نگوین بو شانه نانه وه باشن. میش هه نگوینه کان به فهرمانی یه زدان له ناو
تاشه به ردو زهردا شانهی هه نگوین ساز ته کهن، که هه زاران بانو یه ک مه نشوری
که سیرولوه جهی هه یه: (دیمن زور).

له پاشان به ته کوزیکی سه رنج راکیش دهس ته کهن به ژینیکی کومه لایه تی و
له شیرهی گول و گیا، هه نگوینی شیرین، به رهه م دینن.

زستان

به‌هار

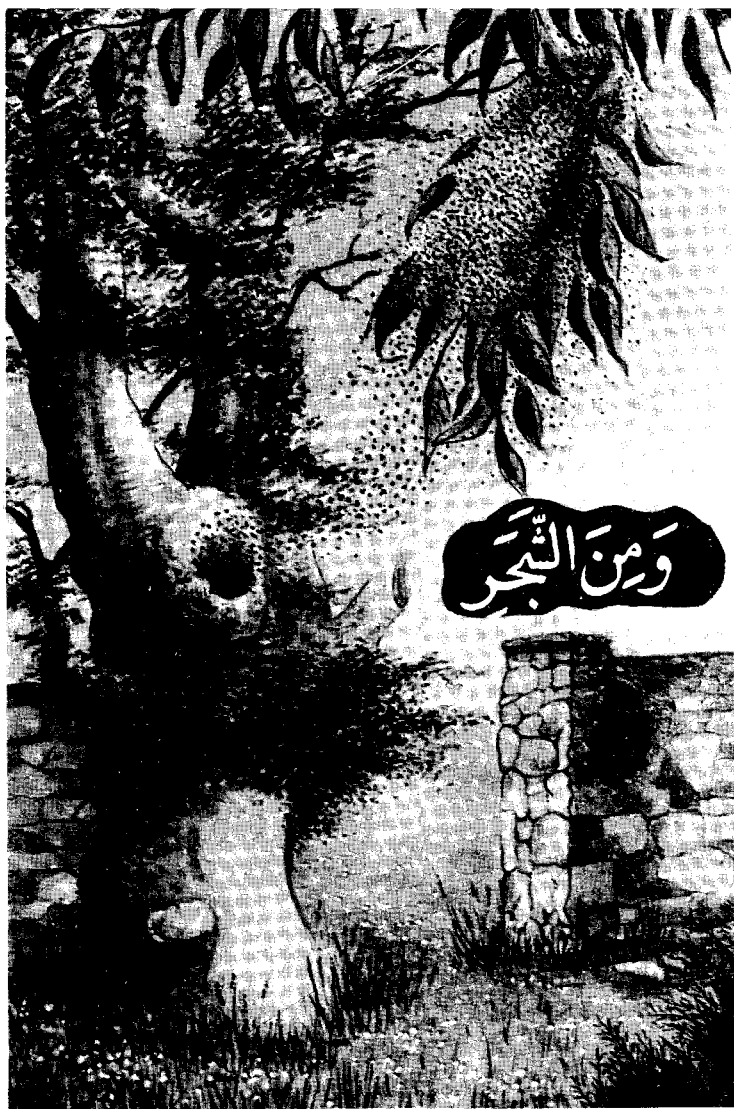
هاوین

پاییز

له کاتی به‌هارا که گول زورو به‌ره‌می هه‌نگوین فه‌ره‌ئه‌بی هه‌مو روژی هه‌نگ
 هه‌زاران گه‌را دائه‌نی و کونای شان هه‌نگوینه‌کان له‌هه‌نگوین و گه‌را ته‌ژی ئه‌بی،
 ناچار هه‌نگه‌کان پلوره‌که بوئیچوله‌و په‌ره‌ستاره‌کانیان به‌جی ده‌هیلن و ئه‌که‌ونه
 شوین مه‌له‌که وشاژن و کوچ ئه‌که‌نه جیگایی تر.
 له‌ناکا و فه‌زای عابی ره‌نگی ئاسمان له‌به‌ربزاوتنه‌وه‌ی هه‌زاران جوته‌بالی هه‌نگ
 ئه‌که‌ویته‌ته‌کان و جم و جول.

وَمِنَ الشَّجَرِ

وه له ناو بو شای داریشا شانه و لانه ساز بکه

ئه و ههنگانه ی وا پلوره یان جی هیشتوه بگه نه هه رلقه داریک لئی ئه نیشنه وه و پوره و شلغه ئه دهن و هه مویان وه کو هیشتوه تری بیکی گه وره ئه م لاوای مه له که وشاژن ئه گرن ئه نیشنه سهر به کترین.

جاچهن ههنگ بو جیگا دوزینه وه به م لاوлада ئه نیرن تاجیگایه کی خونجاوو شیاو بو شانه دانان په یا ئه که ن و ئه گوینه وه ناوی.

جار جار هه ئه و داره ی وا هه وه لجار لئی هه ل ئه نیشن بو شایی، بو شانه دانان تیا هه په و زوده س ئه که ن به شانه دانان و لانه ساز ئه که ن.

(و... له چيادا وه له ناو بو شايي داراو له بن ميچا (وه له ناو پلوره ي ده سكردا) كه بهر ي مرو ف بو يان ساز كردون شانه بنينه وه و هيلانه ساز بكن)

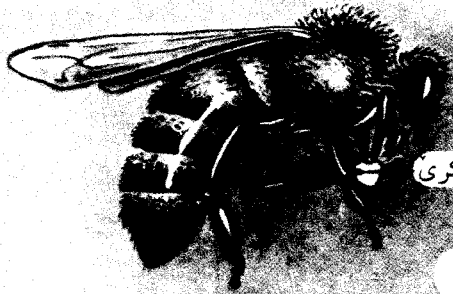
جار جار ته وانه، وا ههنگ به خيو ته كه ن له كاتي خويدا له پوره و شلغهي ههنگه كان به لقه داره وه ناگدار نه بن. زو به سپالي تايه ته وه، ته چنه لاي پوره كه، وه شلغه كه، له داره كه جيا نه كه نه وه و نه يان خه نه ناو پلوره ده سكرده كاني خويان و ميش ههنگوينه كان له ريگاي ميويكه وه و سازي ته كه ن دهس ته كه ن به لانه ساز كردن و شانه دانيان.

تلوز تلوزی میو

گهی ههنگی کریکار که لهوا تویرالی میو جوان دیاره

۱

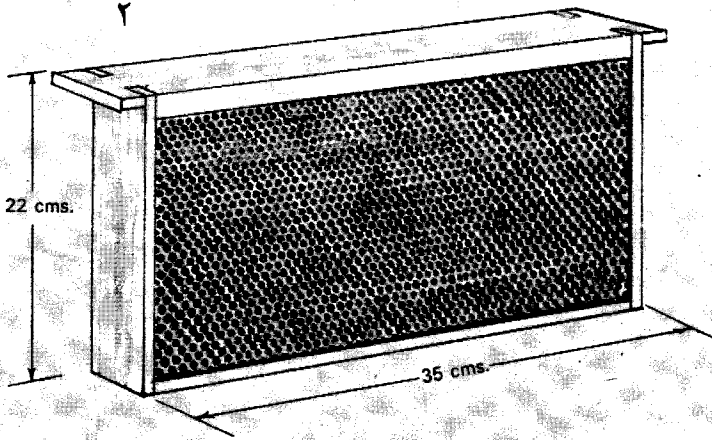
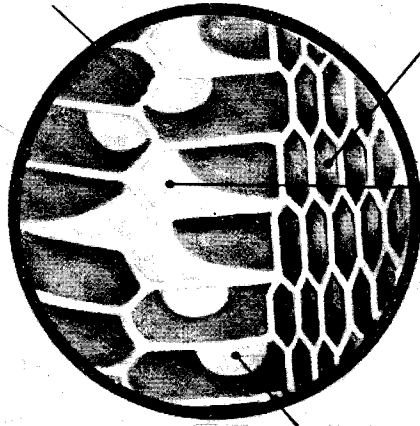
هه ویره تلوزی وه کو پوله که ساز ته کری

۲

تلوز تلوزیکی ورشه داری پوله که له دولای زگی میش ههنگوین ههله دهه، ته م پوله که یه میوه، بولانه و شانه سازی به کاردی.

له کاتی هیلانه ساز کردنا میش ههنگوینه کان به سه رقه لاندوشی یه کترینا، نه رونه سه ری و به ده م پینانه وه پوله که کان ههله ته گرن و به ئاوی لیکسی زاریان نه یکه نه هه ویره ته ی نویسن به میچی هیلانه که وه.

کاتی پوله که ی ته م تا قمه له ههنگه کریکاره کان ته واو بو ته چن و ده سته ییکی تر دینه سه ره وکاره، هه ره به م جو ره ده سته ی سیهه م و چارم و... تا هیلانه و شانه کانیا ن به ئدند از یاریکی وردو پوخت ساز ته بی.

هه نڼه كان شان هه نڼوڼه كانيان شه ش څو شه به ته شك و قه لافه و نه اندازه بيكي وه ك
 په كترين سازه كنه، به جوړيكي وا زور پته و پيټ و كه ميش كه رهسته به ري.

له و به شه ي وا نه پيټه هيلانه و شان ي كړي كاران، نه ستورايه كي به نه اندازه ي $\frac{1}{5}$ ټينچ
 سازه كنه له تا كاما له هرر ديسيميتري چار څو شه ۸۵۷ هيلانه لني سازه به ي.

وه له و به شه ي وا بو هه نڼه نيره كان هيلانه و شان سازه كنه نه ستورايه كي $\frac{1}{4}$ ټينچ
 نه څرڼ به جوړيكي وا له هرر ديسيميتري چار څو شه ۳۵۰ هيلانه سازه كړي.

۱- النحلة تسبح لله بلذه العلم و لسان الواقع .

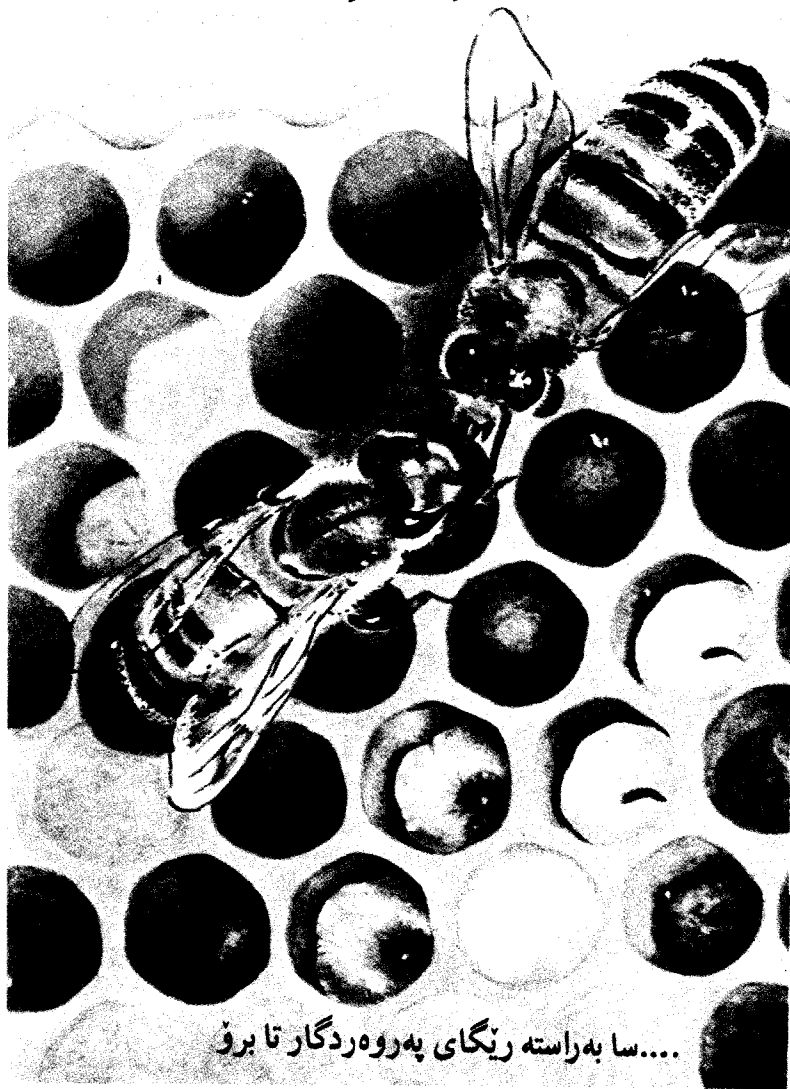
... ثُمَّ كُلِي مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ ...
 القرآن الكريم

سا له شیرە ی هه مو جوړه میوه (وه خونچه و گول و گیاییک) بخو

تاقمیکى زاف فره له هه ننگه کریکاره کان نه سپارده یانه که شیرە ی خونچه و گول و
 گیا بین خوشه کان بگرن، کاتى په کییک له وانه گه یشته ناو کولزاریک، بهره و ناو
 پلوره که نه گهریته وه و هه وال به وانی تر نه داو له نا کاو هه مویان به ره و نه وشوینه
 پر گوله بوى نه کشین و دهس نه کن به مژینی شیرە ی گول و گیا و خونچه و دواى پر
 کردنى جیکلدانیان به ره و پلوره کانیا ن نه گرینه وه.

... فاسلکی سُبُل رَّبِّکِ دُلَّا ...

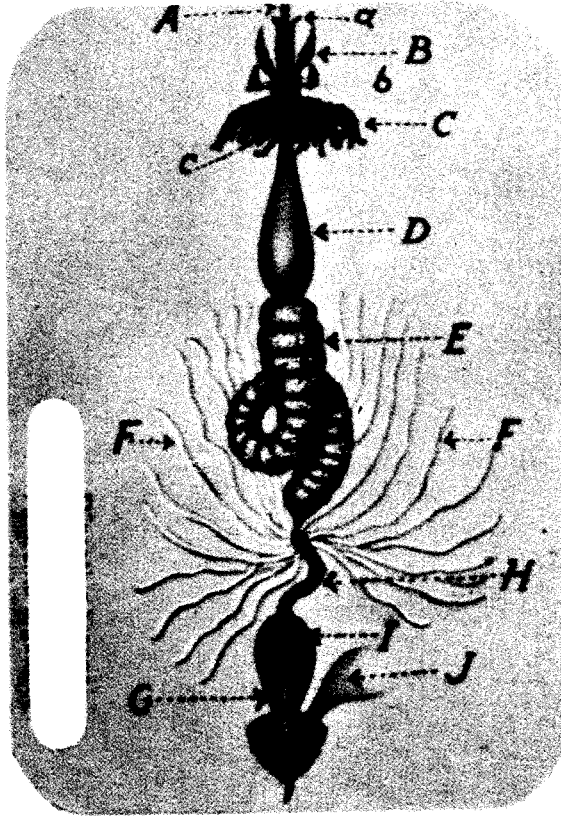
.... سا به راسته ریگای پهروه دگار تا برو

کاتی گه یشته وه ناو پلوره کانیاں ته وشیرنی و شیرانه ی وا مژیویانه ته ی خه نه به ربار به ره کان تامه نموره بار به ره کان ته وشیره و شیرنیانه له دهرونی خویانا بیتا ویننه وه و بیکه نه هه نگوین و نه وسا بییان تکیننه ناو عه مباره کانه وه.

کرینکاره کان دوا ی ته وه ی شیره کانیاں دایه وه، دوباره ته چنه وه دهشت و نه مهات و چویه هه روا به رده و امه هوزان وانان به وردبونه بویان دهرکه وتوه که:

هه هه نگیک به نه اندازه ی ده به رابه ر سه نگی خویی هه نگوین ته باته ناو پلوره وه، وه هه ر نیوکیلو هه نگوین نه تیژه ی چله هزار جار هات و چوی یه ک هه نکه.

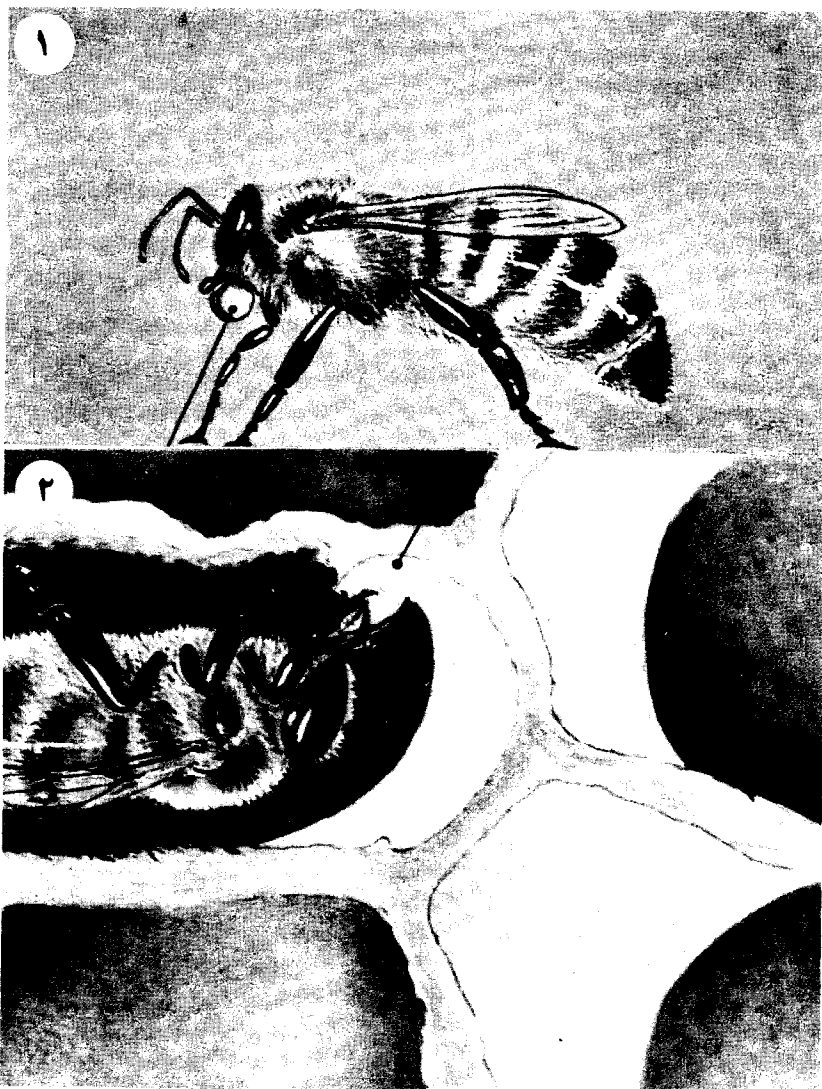
بَخْرَجُ مِنْ بُطُونِهَا شَرَابًا مُخْتَلِفًا أَلْوَانُهُ

له دهرونی می‌ش هه‌نگوینا شه‌ربه‌تگه‌لی ره‌نگا و ره‌نگ دیته‌ده‌ری

خوا له‌ده‌رونی می‌ش هه‌نگوینا، یه‌ک ده‌زگای چکوله‌ی شیمیایی دامه‌زاندوه: که له‌وا زوری له‌(ساکارز) شیرهی هه‌نگوینه ده‌له‌مه‌که، نه‌بیته‌قه‌ندی ساکارتر (گلوکز و لولز) و له‌ناکاما شیرهی هه‌نگوینه نیوه‌مه‌یوه‌که نه‌بیته‌هه‌نگوین، هه‌نگوینی، به‌ره‌نگی جیاجیا که‌خیوی نه‌م شتانه‌ی خواره‌وه‌ن:

- ۱- ناو ۱۵ تا ۲۵ له‌سه‌ت ۲- گلوکز ۷۵ له‌سه‌ت ۳- پروتئین ۴- لیپاز ۵- خویی
- کانه‌یی (وه‌کو پتاسیوم، گوگرد، که‌لسیوم، سدیوم، فسفر، ئاسن و... ۶-
- ویتامینه‌کانی جیاجیا ۷- مه‌وادی ره‌نگی

ثوسا ههنگه ههنگوین سازه کان ته چند ناو عه مباره ههنگوینه کان، وه وهی وا له دهرونی خوینا تاواندویانه ته وه و کردویانه ته، ههنگوین له عه مباره کانا، دابینی ته که ن.

هه ریه که له ته مباره کان که ته ژی ته بن، هه ندی له وهنگانه وا ته سپارده یان، که هه وای ناو پلوره و شانه کان خاوین رابگرن، به سه ر ته مباره کانا ته که وه هه لفر و دافرو به باله ته په ی خوینا فینکی ته که نه وه و ته وشیره نیوه مه یوه باشر ته مه یینن و ههنگوینه که توندو سفت ته که نه وه و ثوسا هه ندی کریکار به میو درگانه ی عه مباره ههنگوینه کان ته گرن.

فِي شِطَاءِ النَّاسِ

ههنگوین ده‌واو ده‌رمانه بۆ به‌ره‌ی مروّف

هه‌نگوین که‌لک و سودی تایبه‌تی ده‌واو ده‌رمانیکی زاف‌فره‌ی هدیه‌ وه‌ کو
ئه‌مانه:

- ۱- هه‌نگوین هه‌رگیز فاسدنابی و میکروب‌کوژیشه ۲- بو‌هه‌زمی خو‌راک زور
- به‌که‌لکه ۳- جه‌رگی مروّف جوان رانه‌گری ۴- به‌حافیزه‌ی ئینسان یارمه‌تی ئه‌دا
- ۵- مروّف جوان رانه‌گری ۶- نه‌خوشی جه‌رگ، ریخوله‌ پشو سوار بون، که‌به‌د،
- میعه‌ده، ده‌مار «ئه‌عساب»، که‌م خوینیی، وه‌ه‌روا نه‌خوشینی چاوو چاوئیشه
- شیرپه‌نجه (سه‌ره‌تان) و میزو نه‌خوشینی ژنانیش ده‌رمان ئه‌کات.

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ

له کاری می‌ش هه‌نگوینا نیشانه هه‌یه له‌سه‌ر هه‌بون‌ی په‌روه‌ردگار بو‌ئه‌وانه‌ی وار‌پرو
هزر نه‌که‌نه‌وه

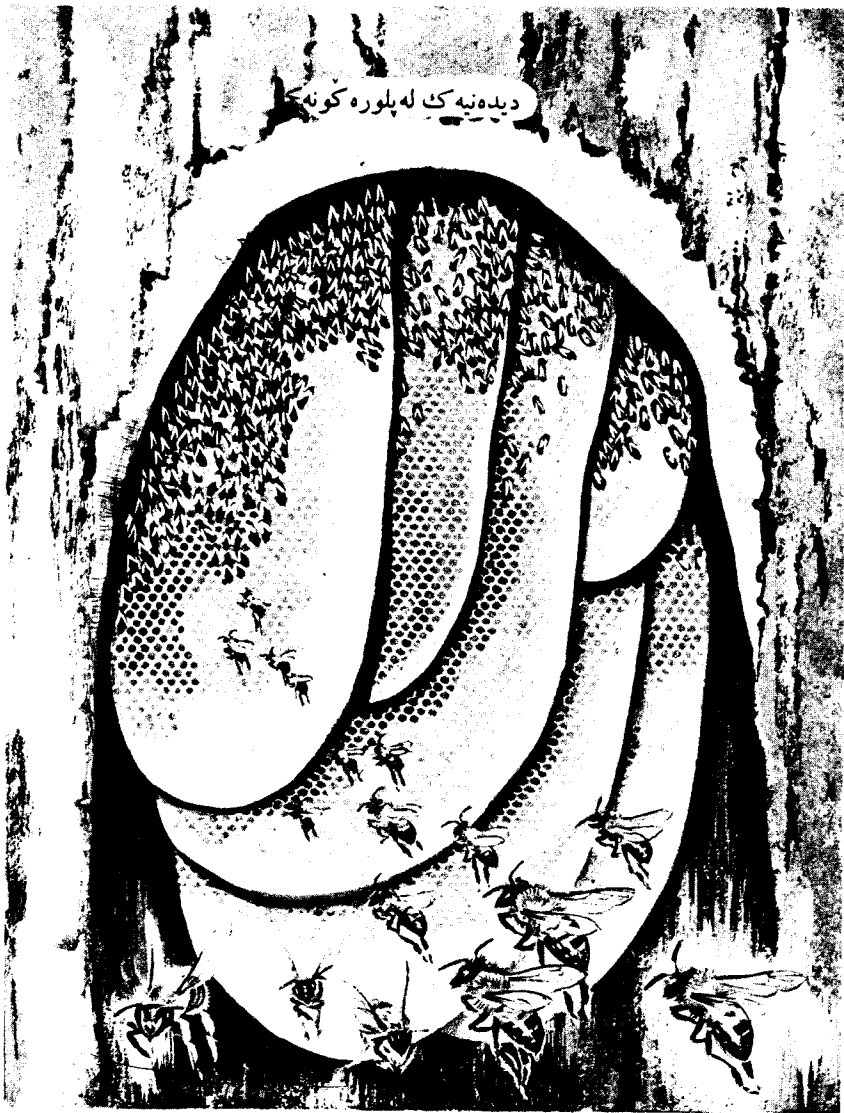
خونچه و گول و گزو گیاو داری میوه نیازیان به‌گه‌رده‌بیک هه‌یه‌که هه‌نگ له‌ته‌ک
خویانا نه‌ی هینن و تیکه‌ل: (لیفاح) ی نیوه‌ی زیاتر له‌وانه له‌سونگه‌ی می‌ش
هه‌نگوینه‌وه دیته‌دی.

هو‌زان و انان هه‌ستیان به‌وه‌کردوه که هه‌نگه‌کان له‌به‌رامبه‌ری هه‌ر پینج‌تمه‌ن
هه‌نگوین و میوه‌ی که به‌ئیمه‌ی نه‌گه‌بینن به‌لانی که مه‌وه به‌نه‌نداره‌ی یه‌ک سه‌ت تمه‌ن
له‌کارو باری جوت و گادا یارمه‌تیما نه‌ده‌ن.

همه موز و ک و جوله نده یه ک له زه ویدان و همه مو په له وهریک که به باله کانیا ننه فرن
گشتیان بونه وهریکن وه کو ئیوه

دوای چهند روژ که جاری تر له پلوره کونه که دیده نی ته که ی ن ته بینین که گه رایئ
فره هه ئینراوه و پلوره که له بیچوله و گه را دارمال و ته ژئ بوه.
وه ته وه ی وا نه بیته مه له که هه ئیداوه و هندی په رستار دهریان گرتوه و چاوه
دیری لیوه نه که ن و خوراکی تاییه تی بودیتن.

له کاری میښ هه نگوینا نیشانه هه یه له سهر هه بونی په روه ردگار بوټه وانه ی وار بیرو
هزر نه که نه وه

بو نارواننه نه وبالندانه ی والهبان سه ریانه وه له فرینان...

کاتی مهله که به ته واوه تی هه لیدا له روژی تایه تا له پلوره دپته ده ری به هه وادا
نه فری وه هه ننگه کانی تریش نه که ونه دوا ی، هه رچی مهله که وشاژن به ره و ژور نه چی
دهسته ی نه ویندار که متر نه بنه وه.

سه ره نه نجام مهله که نه ونه نه چپته سه ره وه تاله وه هه موه شازادانه، یه کیکی
که له وان ی تر به هیز تر و نه ویندار تره خو ی نه که بینپته مهله که و تیکه لی له گه لانه کات و
نه مر ی. وه مهله که دوا ی بو کینی به شادمانیکی فره تره وه نه گه رپته وه ناو پلوره که و
دهس نه کابه گه را دانان.

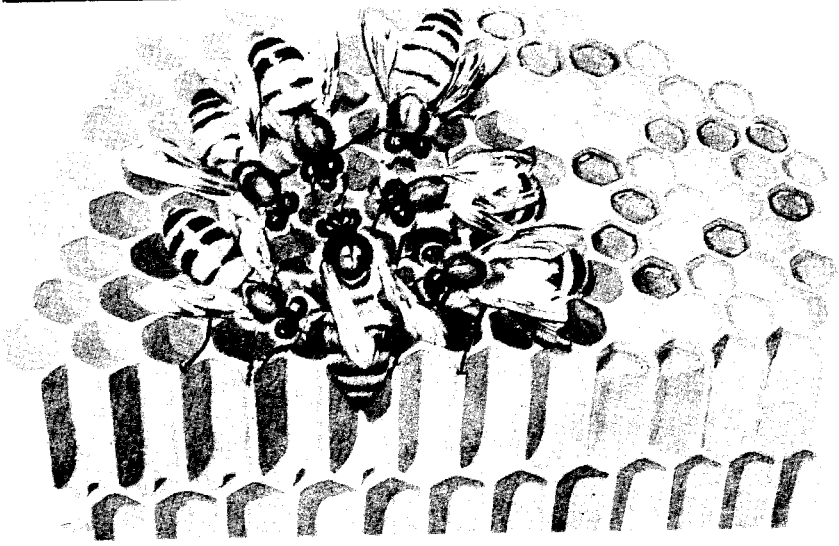

وَكَأَيِّنْ مِنْ دَابَّةٍ لَّا تَحْمِلُ رِزْقَهَا اللَّهُ يَرْزُقُهَا

گه راکان دوی چار روژ نه بنه (لارو) نه م بینچوله سپیانه که ناتوانن خوراک بو
 خویمان گیر بینن، له هه نگیونی ناو حوجره کان که هه نگه کریکاره کان به فهرسانی
 پهروه دگار بویمان تازوخه گردون نه خون و له ماوهی ۱۷ روژا پر به حوجره که
 نه ونه زان، نه بن.

سه رته نجام دوی ۲۱ روژ نه بنه هه نگیکی ته واو، نه وسا سه رپوشی درگانهی
 حوجره که نه درن و دینه ده ری.

وَأَذْرَبِي الْكِتَابَ مَرْجُوًّا فَالْمَدْرُفُ مِنْ أَهْلِهَا كَمَا تَرَى فِيهَا ۝ فَالْحَقُّ مِنْ دُونِهِ
 حَيَابًا فَأَرْسَلْنَا إِلَيْهَا رُوحَنَا فَتَمَثَّلَ لَهَا تِسْوًا ۝ فَالْتَقَىٰ إِلَىٰ أَعْيُنِهَا مِنَ الْإِنسَانِ كَيْفَ تَقِيًّا
 فَالْأَمَّا أَنَا رَسُولُ رَبِّكِ لِأَهَبَ لَكِ غُلَامًا زَكِيًّا فَالْتَقَىٰ فَالْتَقَىٰ لِي غُلَامًا زَكِيًّا فَالْتَقَىٰ لِي غُلَامًا زَكِيًّا فَالْتَقَىٰ لِي غُلَامًا زَكِيًّا
 فَالْتَقَىٰ لِي غُلَامًا زَكِيًّا فَالْتَقَىٰ لِي غُلَامًا زَكِيًّا فَالْتَقَىٰ لِي غُلَامًا زَكِيًّا فَالْتَقَىٰ لِي غُلَامًا زَكِيًّا

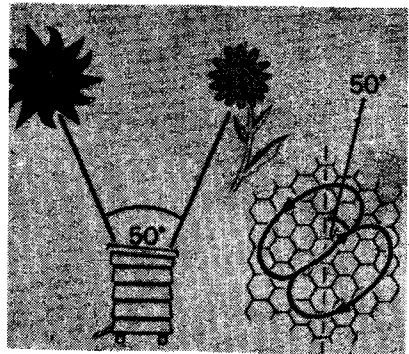
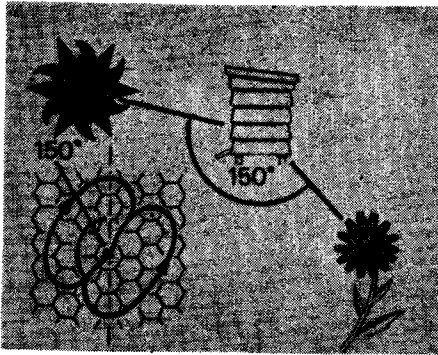
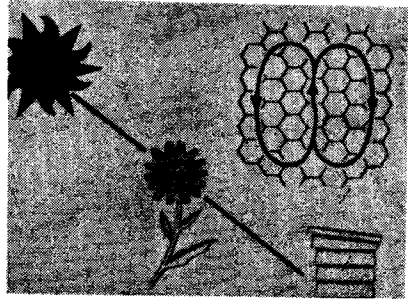
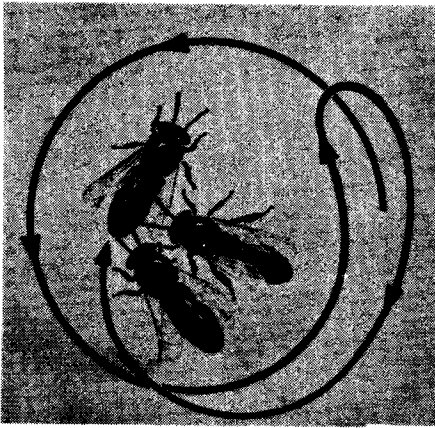

به پیی لیکوئینه وهی ههنگ ناسان (مه له که وشازن)
 بهر له شوکردن ئه توانی گه را بخات به لام گه رای
 بهر له شوکردن ئه بنه نیره.

له لایه کی تره وه ئه گه ره مه له که وشازن گه رای نیره
 بخاته وه ههنگه کریکاره کان که هه مومین و شو
 نه کردو ئه ترسن و بهرئاوه ژوی یاسای
 سه لینه دراوی پلوره بی ئه وهی شوبکه ن دامو
 ده زگای گه را خسته وهی ئه وانه قه وی و به هیز
 ئه بی و وه کو مه له که گه راته خه نه وه. به لام
 ئه وانیش بیجگه له گه رای نیره ناتوانن گه رای تر
 دانین.

۱- ههنگ نوسراوی: مورس مترلینگ

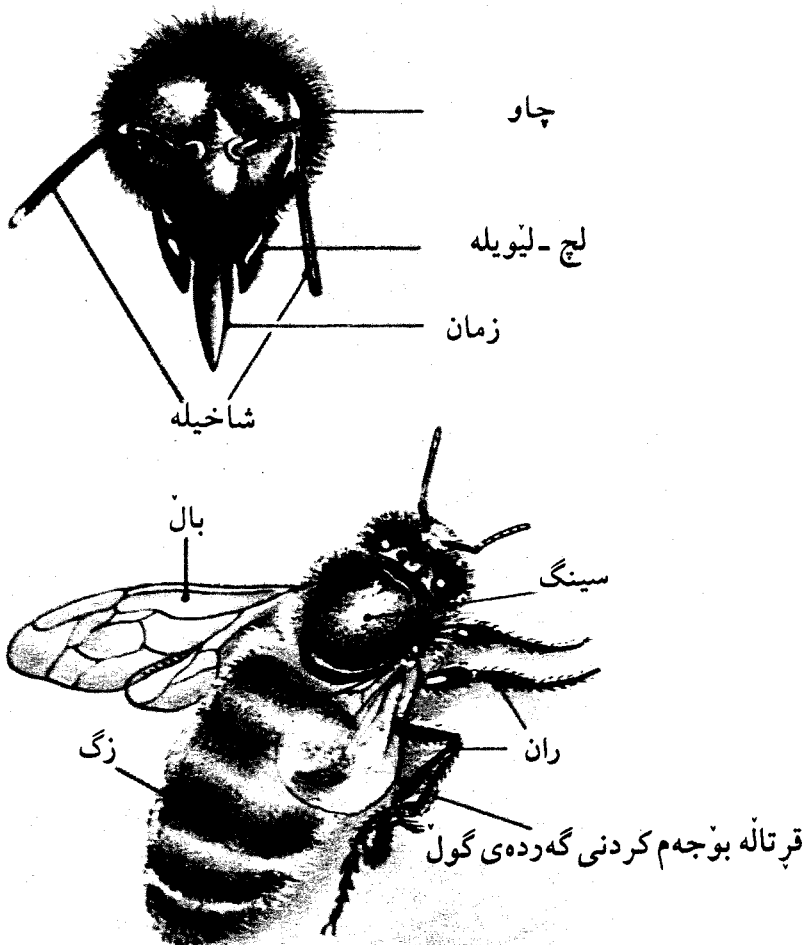
وَقَالَ يَا أَيُّهَا النَّاسُ عَلِمْنَا مَنطِقَ الطَّيْرِ

وه سلیمان وتی: ئەی خەلکینه زمانی بالنده به ئیمه فیرکراوه.

میش ههنگوین خودانی زمانیکی تایبه تن که له سوئنگه ی نه و زمانه وه مه به سستی خویمان به یه کترین حالی نه که ن. بو وینه کاتی یه کیک له وانه ده سیان بگاته ناو گول و گولزاریک نه چنه وه ناو پلوره وه به ته کان و مانوری تایبه ت نه ته نیا مه و داو ره خی نه وشوینه به بیان نه که ن به لکو چلونا یه تی نه و جوره گول و گیایه ش که دوزیویانه ته وه دیاردی بو نه که ن بو راگه یاندنی مه و دا یه ک که له ۵۰ متر که متر بیت جه غزیک خول نه ده ن و زیاتر له ۵۰ متر خولیکی ئیه تیزازی نه ده ن.

رَبَّنَا الَّذِي اَعْطَىٰ كَلْبِي خَلْفَهُ وُشْرًا مَّهْدِي

پهروه ردگاری ټیمه خواجه که پیداویست وانه وهی وانیازی ههرونه وهرنکه بهو
جوړه وایشاوی ناهه رینشی خو به تی ناهه ریدهی کردوهو (به که لک وه رگرتن
له وه) ریگایشی نشان داوه و هیدایه تی کردوه.

پینی ههنگی کارگه رگشت که رستهی کاری نه وانه ی ههیه.
له ټینسکی سپی وه کو ساقی پینی بو کو کردنه وهی گه ردهی گول وه له سیخه کههای
تاییه ت بوجیا کردنه وهی گه رده کان و ساز کردنی گزموله گه لی پولین (که رستهی
ناومال) وه کردنه هه ویری نه وه به تفی لیکه ده می و هه لچنییان که لک وه ر نه گرن.
وه به و مووه زبرانه ی که هه ر وه کو شانیهی خوا پی داوی به خو ی پاک نه کاته وه.

وَحَمَلْنَا مِنَ اللَّائِي كُلِّ نَسَبٍ مِّنْ حَيْ

هه زینده وه ریک ژبانی به ئاوه

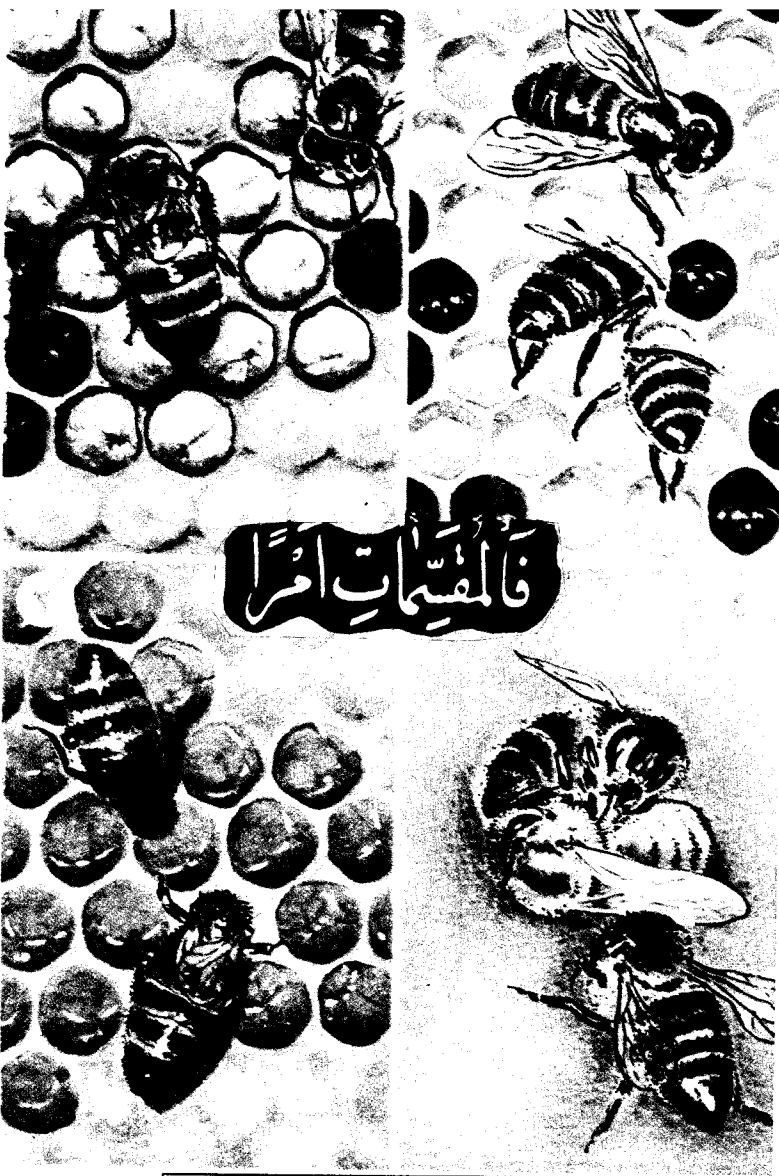
له پلوره ی ههنگا ئاو زور به کاردی. ههنگ بو گیرهینانی ئاو به ره و شهستیرو
چومه ل و چوما و نهرون و ئاو دههیننه وه ناو پلوره و، وه کوشیره ی گول به ههنگه کانی
تری نه دن که شهسپارده یانه ئاو به نه ندازه ی نیاز به هه مولانه کانی پلوره بگه یینن و
بو سازکردنی ژیله و خو راکی ناییه ت به کاری بیهن.

دهرسگه لیک
له زیانی میس هه نگوین

کونوا فی الناس کالمنحله فی الطیر
امام علی (ع)

میش هه نگوین له ناو به له وه رانا چلونه
ئیوه یش له ناو به ره ی مروفا دا واین.

فَالْقِصَاتِ امْرَأًا

سویند به وانهی که کار دابهش نه کهن

یه کییک له ره مزی سه رکه وتنی ههنگ له ژییانی کو مه لایه تی خو یانا نه وه یه که له نیوان خو یانا کار دابهش نه کهن هه ندی کاری ناوه وه و هه ندیکیش کاری ده ره وه جی به جی نه کهن نه ونه نه رک ناسن که ته نانهت له ده ره وه ی پلورهش شان له بن کار ناترا زین.

ئیمه ی به ره ی مرو فیش نه بی بو به دهس هینانی نه تیژه ی باشتر و زیاتر کار له نیوان خو مانادا بهش بکه یین و هه ریه که مان له ریشه و کاری پسپوری خو مانا نه رک ناس بین.

دهسی ماندو له سه زرگی تیره

کارو تیکوشان له روانگای میش هه نگوین شتیکی پاکه و ههنگ بو نیازو تیربون کار ناکه.

چونکا له ماوه به کی کورتا نه توانن تازوخه ی خویان سازکه ن به لام له سونگه ی نهوین به کار جار جاره کریکارانی به ک پلوره چل یا په نجا کیلو هه نگوین نه دهن. نیمه ی ئینسانیش نه گهر گرینگی به کارو تیکوشان بدهین و کار به پاکو چاک بزاین زیاتر سه ر نه کهوین و پله و پایه گیر دینین.

وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا

هه مو پیکه وه دهس بگرن به ته نافی (په یمانی) دین و په راوهی خواو لیک جیا مه بنه وه.

یه کیکی تر له نهینییه کانی سه رکه وتنی هه نگ روچی یه کگر تنه که له نیوان نه وانا هه یه و پیکه وه پوره نه دهن و کوچ نه کهن وه به یه که وه هیلاننه و شانه ساز نه کهن و نه چنه سه رکار نه لئی هه مو یه ک گیان له بهرن.
سه رکه وتنی نیمه ی مرویش له سونگه ی یه کیه تی و هاو ده نگییه وه دیسته دی که و ابو نه بی یه ک گرین تاسه رکه وین و به سه رکه نندو کو سپا زال بین.

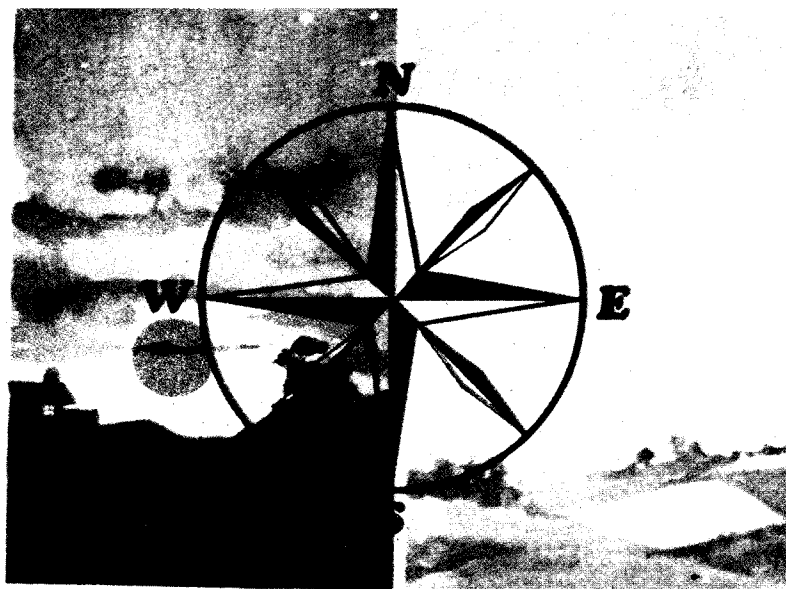

له ره حمه ت و که ره می خوابی هیوا مه بن

یه کییک له تاییه تی یه کانی زاتی هه ننگ هیوا و پایه داری یه، جا له بهر ئه مه له شاره
کونه که ئه روئه ده ری دهس له هه مو شتیک ئه شوئه وه و به ده سی خالی ژینی نوی
بنیات ئه نین.

ئه گه ر که ندو کوسینکیان بیته ری و ه ک ئه مه پلوره که یان ئاگر بگری تادوا
هه ناسه و پشو کول ناده ن و هیلانه جی ناهیلن چونکا:

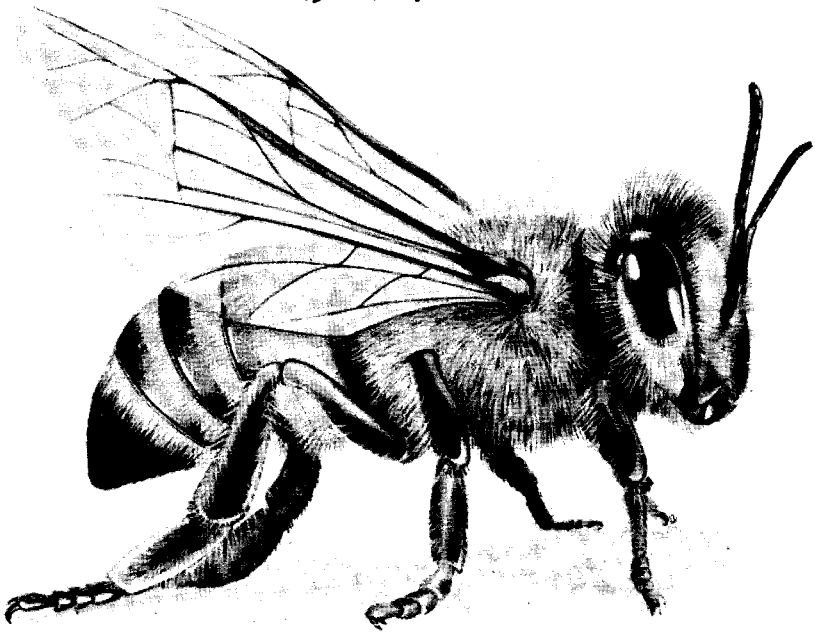
له بی هیوایی دا هه ویا زوره دوا ی شهوی رهش روژه به نوژه

بی گو مان له ژینی هه نگانا نیشانه یه ک هه یه (له بون و هیژو ده سه لاتی په روه ردگار بو
مرۆف گه لیک و اهزرو بیر نه که نه وه.

سه رنج دان له ژینی سه رسام هینه ری میش هه نگوین، که به وریزه پیزه وه خوی
یه ک شاکاری ئافه رینشه ئیمه بو ناسینی خوی مه زن ری نوینی نه کات. چونکا
هیچ خاوه ن ئاوه زیک باوه ر ناکات که نه گشته عه جباتی ئافه رینشه هه روا له خووه
بی، یانی، خو کرد بی و بی هزرو بی لیبران بیت.

وَ أَوْحَىٰ رَبُّكَ إِلَى النَّحْلِ

وه پهروه ردگار ت به میش هه نگوینی فیر کردو وه حی ئیلهامی ذاتی خسته دهرونیه وه.

کاتی ته زانین که تم جانه وهره چکوله یه، بی ته وهی له ژیر ده سی هیچ شه کر ریزیکا کاری کرد بی ئاوا به ری و جی بو بیته وه ستای شیرنی ساز کردن، وه بی ته وه فیرگه و زانکویه کی دی بی له پیشه ی به نایی و نه ندازیاری دا پیش هه مو به نناو نه ندازیاران که وتبی، وه بی ته وه زانست و زانیاری کومه لایه تی خویند بی ئاوا به نه زم و شارستانیکی به رزه وه، ده سی دابته ژینی کومه لایه تی ته که وینه یادی پیغه مبه ران که چلون بی ته وهی چووبنه فیرگه یا زانکویه ک له ریگای خوا پنداوی یه وه، وه له ریگای فیر کردن و وه حی و ئیلهامی پهروه ردگار وه، خه ریکی ری نیشان دان به به ره ی مروّف و شارستانی و ژیارو به خته وه ری و ئاکارو خه ریکی رزگار کردنی ئینسان بن.

گرتمان وهحی پیغه مبر گهنجوریش نهی
 خو دیاره له وهحی ههنگ که متر هه رنایی
 چونکاتی وهحی بو ههنگ هاته خوار
 تیی تزا شیرینی به کوم به خه روار
 ههنگ فیرو مزی تیر گول، کردی به عهسه ل
 له ههنگوین تهژ بو پلوره تهسه ل
 ئایه ی (لَقَدْ كَرَّمْنَا) بۆرئز له ئینسان
 کوا وهحی ئهم پاین له حه حیوان
 وه رگیراو له شیعری مه وله وی
 ته واوبو. ۱۳۷۱ هه تاوی
 چاوه روانی چاپی په راوه ی حیی بن یقظان: (زیندوی بیدار) بن به کوردی هه ر
 له م وه رگیپره (شه پۆل).

فه رهه نگیله

RAWET

WAJE

راوه ت	واژه
نامرازی گه یاندنی ثایه نده: (نه خوّم، نه نوم).	نه
پتویستی سه رشان، کاری لازم، وه زیفه، نه سپارده.	نه رک:
من، نه گه ردیتیانم نه زم، نه گه ر نه یان دیم دزم (مه سه له).	نه ز:
سوکر، مل، گه ردن	نه ستو:
مروّف، ئینسان	نه نزان:
تاقی کردنه وه، زمانای	نه زمون:
دلّبون، دلّداری، بیداری، ناشقی	نه وینداری:
ستیر، ستاره	نه ستیره:
ژیبری، هوشی، هوش	نه قلی:
بیر، هزر، فیکر	نه ندیشه:
نه رواه خواری، له ریشه ی ده لینه، ده لین: دادان، خزینه خواری،	نه ده لینه
کوزه که ناو نه ده لینی، یانی نمه نمه ناوی لی ده چی.	خواری:

ناسک:	مامز، که ژال، خه زال، مامبز
ناسکۆل:	بیچو ناسک، کارمامز.
ئاوابون:	بزربون، له به رچاوا لاجون، غروب
ئاوه ژو:	پشت و رو، نه م دیوه و دیو، تیاچون
ناسایی:	مه عملی.
ئاژال:	پاتال، ولسات، گاوگۆل، مه رو مالات، پر و پوش، جیلکه و چال، ئاژهل
ئامیته:	تیکه ل، تینکلاو، لیکدراو
ئاخه وتن:	قسه کردن، وتووێژ، په یوین
ئه بو هوزه یل	له ۲۳۵ مانگی له دایک بسوه و له ۸۵۰ زاینی مردوه، بیره وه ر، و
عه لآف:	موته که لیم ی موعته زیلی بو، نه فی سیفات له خوا، إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ وَ إِنَّ عِلْمَهُ ذَاتَهُ وَ لَهُ فَه لَا سِيفَهُ شَوْنِي وَهُ رَگرتوه.
ئه شعه ری:	ئه بو حه سه ن عه لی کوری نیسماعیل نه شعه ری، دژی موعته زیله و سه ر ده سته ی نه شعه ریانه که بروای وایه ئوصولی دین: ته وحید، مه عاد، نبوه ته، و بروای به قه لب و دله وه ۲۶۰ له دایک بوه و له ۳۳۰ وه فاتی کردوه و کتیبی زۆری له پاش به جیماوه: لومعه، موجه ز، ئیزاح بورهان، ته بینی ئوصولی دین، ئیبانه، شه رح و ته فصیل له ره دی نه هلی ئیفکدا.
ب:	
بناغه:	بنچینه ی خانو، خیم، هیم
بفه:	ترس، مه ترسی، خه ته ر
به ل:	جوانی قه د باریک، بلیندتر له ده ور و به ری خوئی، مل به رز، دریژ.

میوه،	به ر:
پنجی بیستان (برکه کاله ک).	برکه:
که لاک، منداری نازه ل.	به لاته:
ده نگی کاريله، ناسک، ده نگی به رخی ساوا	باله:
نه خه وتو	بیدار:
له دوانه هاتو، بیج برانه وه	بیداوی:
خاوه ن بیران، زانایانی خاوه ن بیر	بیره وه ران:
خیرا	به له ز:
که م عه رز، نا به رین، مه حدود	به رته سک:
بی توقره، هه ر له گه راندا، بی نارا و قارا، صیفه موباله غه به.	بزوز:
به د ف ه ر، خراب	بی ف ه ر:
گوم بون، له به ر چاولاچون	بزر:
هیوا براو، بی هومید	بی هیوا:
په یدا بون	به دیهاتن:
خوا، موجد - ساز ده ر	به دیهینه ر:
په یدا بو	به دیهاتو:
بی دوابران، بی نیهایه ت	بی برانه وه:
ویشک، ویشکی، ویشکانی.	به ژ:
داب و ده ستور، مه رسوم، شیوه، رمین و	باو:
ره ونه ق- (تیروکه وان له باو که وتوه)	
وه زعی ژین	باری ژیان:
په روه رده کردن، عاملاندن	بارهینان:
گونجان، مه یسه ر بون، خونجان، بوزخواردن، گونجانندن	بوز:

به سه رها ت: سه ر بوهوری
به خسه ر: ده هه نده، دلاوا، دل لاوتن

پ

په یوین: قسه کردن، ناخه وتن
پیل: شه پۆل، مه وج.
پیشواز: به ره و پیرچون، به پیره وه هاتن
پن لیه لئنان: به رز کردنه وه، چونه قولایی مه به ست، پنی له ناش
په له: هه لئنان بو درشت هارین
پوستین: له ز، خیرا، به پنی، ژیان زۆر به پنی به، خیرا ده روا
په ریز: جلکی له پیست، که به نک
په رژین: جار، جارِه گه نمی دروینه کراو
شوره، هه لی کار له باره ی شتیکه وه، (نام په رژئی)
په رژان، ته نینی ده وری شتیکه.

پرز: ته ژی
په ری: خووری، ژنی جوان و بیخه وش، پاک و له تیف
پول: دراو، قوشه
پووان: سووان، هه پرون، تیاچون
پاژ: حوزه — پارچه، کوت، له ت، له تی

ت

ته کوز: ریک و پینک، له باروبئی که مایه سی، نه زم و ته رتیب
ته ریک: ته نیابون، گوشه گیر
تیاچون: له ناوچون

تیا ده چئ: له ناو ده چئ
تپه ربون: هاتن، روښتن، عوبور
ته ژى: پر، ليو او ليو، پراوېر
تپه له نگو تن: رو به رو بون، لوت و بزوت، توش يه كتر هاتن
توف: توفان، سه رما، سه خله ت
ته سه لسول: زار او ه ي زانستى كه لامه، زنجيره .
تازه به ديهاتو: حاديس، تازه
تين: گه رما، ته وژرم
تافگه: قه لپه زه، هه لدير، نابشار، ناوى به خور، خورپن

ج

جيره: به شه نان و بزيو، موچه و به رات
جار: جيگه گه نمى دوراوه، جاره بى، جاره جو
جو: ده غلى هه والى گه نم، جوگه، جو بار، شوينى ناو پيدا روښتن.
جو: موسايى، جوله كه
جام: كاسه، قاپ، ده فرى قولى چكوله، شوشه، ناوښنه، جيگاي من، شوينى من، تاس.
جه وال: تيزى يه ك لايى
جا جم: مه وج، ته نراوښكه له خورى، نوښنى تيوه ده پښن
جه ماد: بڼ گيان
جيكه: جيو جيو، زريوه زريو، ده نكي تيكلاوى مه لانى بچوك
جه ربان دن: نه زمون، تاقي كردنه وه
جياتى: باتى، له جياتى، له باتى

ج

چارچینو، چاردار، چار عونصور	چوار چنوه:
شت، شت، توگام شت «چت له من گه ره که»	چت:
قژن، سه رته پله گوینی.	چنگله سه ره:
خیزا، به له ز، به پین	چالاک:
لوچ، ژاکاو، لوچ به سه ربه کداهاتو، لاواز، له رز له به سه رما یا	چرچ:
له ترسا	
به پت و باو، داستان: سه ماسی، سه نایی، سه نگی، وه ک	چریکه:
مه م وزین، به پتی ناوره حمان پاشا بابان، سوارو، شه م و شه مزین	
و...	
نه فسانه، داستان	چیروک:
جزوی دوشک، زه رکه ته، قرچه ی روئی داغ، داغ نان به پیسته وه	چز:
به نجه ی شیر و پلینگ، چنگ، قولایی له ناسن، هه والی	چنگال:
که وچک، به نجه ی درنده	
کاو، ده م، کات، زه مان	چاخ:

ح

لولینه ی مه فره ق، حه و تجوش، نافتاوه، مه سینه.	حه و جوش:
نه ویندار، به نده وار، عاشق، سه رلی شیواو، هه وای	حه یران
گوژانیه کی له میژینه به، که زور به ناو بانگه، وه ک حه یرانی	
مه لاکه ریم.	
حه وش، گوژیایی ناو چوار دیواری مال.	حه سار:
تازه، تازه به دیهاتو، گوژنگه ل. روداو.	حدیس:
که سببی، زانینیکه، که به خویندن به ده س پین و حاصل پین،	حصولی:

له راست زانستی زه روریدایه، که عیلمی موجه ره داته به ذاتی
خوی.

صورتی زیهنی: صوره تی نه شیا که له زیهندا حاصل ده بن و وجودی زیهنی
به خۆده گرن، که صوره ری عیلمی و نه قلیشیان
پن ده و تری، له راست صوره تی حیسییدا که شکل وره نگی
نه شیای خاریجن، که به حه واس ده بیندرین.

خ

خۆر: تاو، رۆژ، نوری رۆژ.
خوور: توند، ناوی خوورپن، خوورپه: ده نگی که وان که به رانبه ر
به یه ک ده بن.
خوورین: خوور، نیرینه ی چه م، که به توندی دی.
خوله میش: خۆله مره، بول.
خراب: به دقه ر، بی فه ر، ناچاک.
خیم: بناغه، هیتم.
خه بات: تیکوشان — بی پشوکار کردن.
خه سار: زایه، خه ساربوه، زایه بوه، داری زیر کاریته، بو دیوار،
له قورسایی کاریته پاراستن.
خه ره فاو: هوش نه ماو له به ر پیری، خه ره فیایگ.
خوار: که چ، خنج، لار، لارووتر.
خورپه: ته په ته پ.
خیو: خاوه ن، خیوی کانی، خودان.
خودان: خیو، ساحیو، خاوه ن، مالیک.
خۆرسک: خوکرد، سروشت، فیتری، ته بیعی.

خارا: له کلّ ده رهاتو، زیره ک، ته قو و چه ف دیو.

د

دلّ لاوین: دلّوفان، لاواندنه وه ی دلّ

دزیو: ناحه ز، ناشیرین

داعبا: جانه وه ر، گیاندار

دورین: قسه کردن

ده س به ده س: ده ستاو ده ست، له گه ردا، به ره واج، نه غدبه نه غد.

ده ستری: پاکی ده کرده وه — سپین، پاک کردنه وه

دادی: ده بی، دی، گه رم نه بی

دوژینه وه: دیتنه وه، که شف کردن

دنه ده ر: بزوینه ر، قانه قدیله ده ر

ده هه نده: به خشه ر، ده هنده، دلّاوا، دلّ لاوین

دلّوفان: به خشه ر، ده هه نده

دژایه تی: دوژمنی کردن، زیدیه ت

دارا: ده و له مه ند، ده ست روؤیو، ناوی یه کئی له پاشا ماده کانه

و

ریبوار: ریپو، موسافیر

رخ: ته ره ف، لا

رزگار: نه جات

ره خسین: سازدان

روؤی به ری: په سلان، روؤی قیامت

روشت: هه لدان، نمو، سه بک، شیواز، شیو

زمی: ده نگي گریان و نالاندن.

راوه ت: واتا کردن، ته فسیر کردن، لیک دانه وه

رواله ت: زاهیر

ره تان: ماندوبون، خومانندو کردن، حه ول و تیکوشان

ز

زیندو: زیندگ، مله ی کیتو، گیاندار، حه ی.

زاروک: زارو، مندال، زاروله.

زه ریا: ده لیا، ده ریا.

زریوار: زریبار، ره خی ده لیا، ده ریاچه یه که نیک شاری مه ریوان له

کورده واریدا، وه ک ده ریا، گول، زه ریا مانه ند، زه ر که

کورتی زه ریا به وار باشگری ته شبه: وینه ی زه ریا

زاراوه: له هجه، نیستیلح، شیوه ی تایبه تی قسه کردن، دراوی ده م،

زاراو.

زنازنا: هه راو و هوریا، چه قه و گوره زه نازه نا.

زانین: عیلمی، عیلم، زانست.

زانینی حضوری: عیلمی حوزوری، زانستی که نیازی به که سب نه بی و

حازر بی.

ژ

ژه نگ: زه نگ، چلکی سه ر کائزا، به لایه کی گه نمه که ما کیتی

ره شی نال سورې لی ده نیشی

ژه هر: زه حر، زه هر، سه م

ژین: ژیان، زینده گی

ژار: هه ژار، نه دار، کز، که نه فت

ژیر: نه قل، نه قلدار، عوقول

ژیړی: نه قلداری بون، نه قلی، هوښی، هوښ، به هوښ

س

سه رنج دان: روانین، وردبونه وه

سوران: گه ران

سله مینه وه: راجه نین، هه لاتن، ره می

سوز: نه وین، عه شق، شه وق، گرې، نارو زو، گرگرتو

سه رټوک: مه زن، ره نیس، سه ره ک، گه وره

سه نه م: بوت، ژنی جوان

سینا: بوعه لی سینا، نه م زانابه له ۳۷۰ له دایک بوه و له ۴۲۸ ی

مانگی له هه مدان وه فاتی کړدوه، مه یلی به ئیشراق. و

صوفیه تی بوه، زور زانابه و نه م په راوانه ی نویوه:

قانون له پزیشکیدا. شفا، له فلهسه فه دا، ئیشارات و

ته نیهات له مه نتقدا و ...

ش

شه پؤل: شاپیل، مه وج.

شه پؤل دانه وه: مه وج دانه وه.

شینکایه تی: شینکاتی، سه وزایی.

شینکه: گزویگیای تازه سه رده رهینا و له ده شت و سارا.

شلوی: لیل، قوراوی.

شینواز: ریبار، شیوه، سه بک.

شهود: دنیای شهود، عاله می عیرفان و خوا بینی، دل روناک.

ع

عه بنیه ت:

نه وه ی به یه کی له حه واس ده رک نه کرئ، وجودی

عه ینی موینی وجودی زیهنی و خاريجی به.

عیرفان:

ناسینی خوا، ناوی زانستیکه له زانسته کانی نیلاهی، که خوا و

په سنی خوی پی ده ناسینری، زاکونی خواناسی، یا له رینگای به

لگه وه، که تابه ت به زانایانه، یا له رینگای پاک راگرتنسی دل و

ده رو نه وه.

غ

غه زالی:

ئیمام موحه مه دغه زالی یه کیکه له زاناگه وره کان جیهانی

ئیسلام که له ۵۰۵ ی مانگی له توس له دایک بوه و له ۱۱۱۱ ی

زاینی وه فاتی کردوه و نه م کتیبانه ی نویسه: نه حیای علوم دین،

مشکات الانوار، المُنْقِذُ مِنَ الضَّلَالِ، نهافت الفلاسيفه و ...

ف

فیژگه:

مه دره سه، مه کته ب

فیژانکو:

زانکو، فیژگه، مه کاتب

فیکر:

هزر، بیر.

فیژ کردن:

راهینان. تالیم دان، یاددان، ته علیم

فه رز:

واجب

فزی:

گری کردن، فیّل کردن

فیتری:

خوړسک، سروشستی، خوړکرد

ق

قالب:

شتی که کانزای تاویاوی تی ده ریژن. جه سته، له ش،

به ده ن، قوتو، ده فر، بو شت فرۆشتن، ژماره بو دارژاوی تونده وه

بو، قالبه شه مچه، قالبه سابون

قول بی بن، عه میق

قالۆره: قالۆر، ساقه ته گئیای ناوخالی

قرتاله: قرتال، سه وه ته ی میوه، بانگی تری.

قاودان: دوکه لدان، قانگدان

ک

که ند: چال، چاله قوت

کوسپ: قورت، ته گه ره.

کۆز: کۆمه ل، ده سته، پۆل

کۆمه ل: کۆ بونه وه

کاکه شان: نه ستیره کانی ناسمان

که موسکه: که م، زه ره، تۆزقاله زه ر.

که ف چرین: که ف کردن، شه پۆل دانه وه، سیلاو کردن.

که لام: که لامی، زانینی که لام، که لامی نه فسی یا که لامی له فزی.

کارا: به کار، نازا، کار زان

گ

گزینگ: گزینگی خۆر، ره شینه ی چاو، بی بيله

گه نجبه: گه نجینه، حیکمه ت

گه می: لوتکه، که شتی

گه ریان: گه ران، سوران

گۆکان: کوره کانی ناسمانی

گزی: فیل، ته له که، فزی، حيله
گو: خر، گرديله، گرده، توپی دارینی کاشو بازی، کوره،
جه غزی زه وی.

گه ش: روناک
گژوگیا: نه باتات، پوش و پار. روه ک
گرپی گرت: ناوری گرت
گرگرتن: ناور گرتن
گه رم: داغ
گونچکه: گوئی، گووه

ل

لیکدانه وه: توژانه وه، ته حقیق
لیکدراو: تیکلاو، ناميته
لکاو: پیوه نوساو
له ز: تالوکه، زو، عه جه له
له ش: ته ن، به ده ن، جیسیم

م

مه یسه ر: گونجان، بوز خواردن، مه یسه ربو: جنی به جنی بو
مروفن: ئنيسان، نه نزان — به نی ناده م
مونکیر: دژ، نه خواز، پوشه ر، داپوشه ری حه ق
مه باح: جایز
مه زن: گه وره، سه رهوز — ریش سپی و گه وره .
میعراج: چونه لای خوا، چونه سه ری، چونه ناسمان، به رز بونه وه،
سه رکه وتن، نامرازی چونه بان.

موسا:

پینغه مبه ری موسایی، حه رزه تی موسای کوری عیمران

موعته زیله:

ده سته بی له نه هلی سوننه ت وجه ماعت بون که له
 روژگاری به نی ئومیه دا سه ریان هه لدا و بنچینه
 دانه ری نه وده سته واصل بن عه تا به که فه قی حه سه ن
 به صری بوه و له ۱۱۰ مانگی مردوه. له ریگای فه لسه فه وه،
 ته وحید بوخوا، نه فی جیسمیه ت له خوا وعه دل بوخواو ...
 ده سه لماندو ئوصلوی نه قیده، یان نه م پتیجاننه بوه ۱. مه نزلی
 بین المنزلین ۲. توحید ۳. عدل ۴. وعدو و عید ۵. نه مر به چاکه
 و نه هی له خراپه.

ن

نمرود:

ناز ناوی پاتشای که لده (بابل) ه ناوی نینوس، که
 شاری بابل نه وسازی داوه و له گه ل حه زره تی نیبراهیم
 دژ بوه — نمرود: شاریکه له باشور و ویرانه که ی له ۴
 کیلومتری سه لامیه ی عیراقه و شه لمنه صر سازی داوه.

نه هی:

مه نع ، گپرانه وه، دست به سینگه وه نان.

نه زان:

نه قام، بی زانست، بی فه رهه نگ، نه خوینده وار .

و

وزه:

هیز، ده سه لات، قووه ت

ولسات:

ئاژال، پاتال، مه رو مالآت

وشکه ل:

لکی داری ، وشکی دار — وشکه دار — چربی و چالی ویشک

وردبونه وه:

سرنجدان، دیقته کردن.

هـ

هزر: بیر، میشک
هه لدان: روشت کردن، نمو
هه زم: ده رگ، تووانه وه
هه له نگوتن: لوت به لوته وه نان، سه ره نگرئی بردن، سه رسم دان
هه لئی: ده رگه وی، رابکا
هه لاتن: ده رگه وتن، را کردن
هه لده چئی: ده چپته سه ری، که ف ده کا بۆسه ری، شیره که، هه لده چئی
هۆ: سه به ب، عیله ت.

ئیبینی توفه یل: نه بوبه کر محه مه د کورپی عه بدولمه لیک، کوری محه مه د،
کورپی محه مه د - قیسی، پزیشک، فه یله سوف، شاعیر، وه زیر، فه
قیه، نه ند و لوسی، ده لئین: له نیوان ساله کانی:
۴۹۵ تا ۵۰۵ مانگی / ۱۱۰۲ تا ۱۱۱۱ زاینی له دایک بوه و له
۵۸۱ مانگی و ۱۱۸۵ زاینی وه فاتی کردوه و حه بی کوری یه
قرانی نوسیوه (شه پۆل).

دفتر نشر فرهنگ اسلامی منتشر کرده است:

خاندان وهب

تألیف: سید محمود سیاهپوش

آدم و حوا

تألیف: عبدالکریم بی آزار شیرازی

اصیل آباد

تألیف: رضا رهگذر

آفریدگار یکتا

تألیف: شهید علیرضا تقدس

رستاخیز

تألیف: عبدالکریم بی آزار شیرازی

روز شهادت و خون

تألیف: سیاوش امیری

رودخانه

تألیف: عبدالکریم بی آزار شیرازی

دنیای ناشناخته نیایش

تألیف: شهید علیرضا تقدس

دفتر نشر فرهنگ اسلامی منتشر کرده است:

سلمان فارسی

تألیف: عباس ملکی

زندگی گلها

تألیف: عبدالکریم بی آزار شیرازی

راز پرندگان

تألیف: عبدالکریم بی آزار شیرازی

قصه شعیب

تألیف: سیدعلی محمودی

قصه کافران

تألیف: ق. حسین نژاد

داستان حضرت نوح

تألیف: علی موسوی گرمارودی

بیونیک یا الهام صنعت از خلقت

تألیف: عبدالکریم بی آزار شیرازی

ابراهیم در مصاف شرک با نمرود

ترجمه: سیدمحمد شریف حجتی

دفتر نشر فرهنگ اسلامی منتشر کرده است:

نواب صفوی

تألیف: علی موسوی گرمارودی

گردون سپهر

تألیف: عبدالکریم بی آزار شیرازی

قیس بن سُهر

تألیف: سید محمد سیاهپوش

کبوتر نوح

ترجمه: عباس خدابنده

میمونهای انسان نما

ترجمه: عبدالکریم بی آزار شیرازی

زکریای رازی

تألیف: علی موسوی گرمارودی

مورچه ها

تألیف: عبدالکریم بی آزار شیرازی

شهر زنبوران

تألیف: عبدالکریم بی آزار شیرازی